भा. कृ. अनु. प.- केंद्रीय कपास अनुसंधान संस्थान, नागपुर

ICAR-central Institute for Cotton Research, Nagpur

An ISO 9001:2015 Certified Organisation

कापूस हंगाम २०२६ – २७: साप्ताहिक सोळावा पीक सल्ला
(कालावधी २४ सप्टेंबर ते ३० सप्टेंबर २०२६)

अ. मातीचे आरोग्य, अन्नद्रव्ये, कीड व रोग व्यवस्थापनाबाबत सर्वसाधारण शिफारसी

कापसाचे अधिक उत्पादन मिळविण्यासाठी मातीतील अन्नद्रव्यांचा संतुलित पुरवठा, योग्य पाणी व्यवस्थापन तसेच कीड व रोगांचे नियमित निरीक्षणावर आधारित प्रतिबंधात्मक व प्रभावी व्यवस्थापन करणे आवश्यक आहे. एकात्मिक पीक व्यवस्थापन पद्धतीचा अवलंब केल्यास पिकाची योग्य वाढ व जोम टिकून राहतो, निविष्ठांचा खर्च कमी होतो आणि किडी व रोगांमुळे होणारे मोठे नुकसान टाळता येते.

मातीचे आरोग्य व अन्नद्रव्य व्यवस्थापन (INM)

- **मुख्य अन्नद्रव्यांचे व्यवस्थापन:** पीक फेरपालट, सेंद्रिय द्रव्यांचा वापर आणि आच्छादित पिकांचा अवलंब करून मातीचे आरोग्य सुधारावे. पेरणीपूर्वी माती परीक्षण करून त्याच्या आधारे रासायनिक खतांचा संतुलित व गरजेनुसार वापर करावा.
- **सूक्ष्म अन्नद्रव्यांचा वापर**: जस्त (Zinc), बोरॉन (Boron), मँगनीज (Manganese) आणि मॅग्नेशियम (Magnesium) यांसारख्या दुय्यम व सूक्ष्म अन्नद्रव्यांची कमतरता पिकामध्ये आढळल्यास आवश्यकतेनुसार योग्य सूक्ष्म अन्नद्रव्यांची लक्षित पर्णीय फवारणी करून कमतरता दूर करावी.

रोग व्यवस्थापन (IDM)

- **प्रतिबंधात्मक उपाययोजना राबवाव्यात:** मातीजन्य तसेच पर्णीय रोगकारकांचे व्यवस्थापन करण्यासाठी एकात्मिक पीक व्यवस्थापन पद्धतींचा अवलंब करावा. यामध्ये योग्य शेत स्वच्छता, तसेच पिकाची निरोगी वाढ व रोगांचा प्रादुर्भाव कमी करण्यासाठी बियाणे व जमिनीत जैविक कीडनाशके (बायोपेस्टीसाइड्स) आणि जैवखते (बायोफर्टिलायझर्स) यांचा प्रक्रिया म्हणून वापर करावा.
- **पानांवरील रोगांचा प्रादुर्भाव नियंत्रित करावा:** जास्त आर्द्रतेच्या कालावधीत शेताचे नियमित निरीक्षण करावे. रोगाचा जलद विकास व प्रसार होण्यासाठी अनुकूल वातावरणीय परिस्थिती निर्माण झाल्यासच शिफारशीत बुरशीनाशकांची योग्य प्रमाणात व गरजेनुसार फवारणी करावी.

एकात्मिक कीड व्यवस्थापन (IPM)

- **शेताचे नियमित निरीक्षण करावे:** रसशोषक किडी जसे फुलकिडे, मावा, तुडतुडे आणि कोळी तसेच बोंडअळ्यांचा प्रादुर्भाव तपासण्यासाठी दर आठवड्याला शेताचे नियमित सर्वेक्षण व निरीक्षण करावे.
- **सापळे व जैविक कीडनाशकांचा वापर करावा:** हंगामाच्या सुरुवातीपासून कामगंध सापळे लावून प्रौढ पतंगांची हालचाल व संख्या यांचे निरीक्षण करावे. त्याद्वारे अंडी घालण्याच्या कालावधीचा अंदाज घेऊन प्रादुर्भावाच्या सुरुवातीच्या अवस्थेत सेंद्रिय, नैसर्गिक किंवा वनस्पतीजन्य कीडनाशकांचा प्राथमिक उपाय म्हणून वापर करावा.
- **नैसर्गिक शत्रूंचे संवर्धन करावे:** ढालकिडे, लेसविंग्ज आणि बिग-आयड बग्स यांसारख्या उपयुक्त मित्रकिडींचे संरक्षण करावे. यासाठी सर्वसाधारणपणे अनेक किडींवर परिणाम करणाऱ्या कीटकनाशकांऐवजी निवडक व मित्रकिडींवर कमीतकमी परिणाम करणाऱ्या कीटकनाशकांना प्राधान्य द्यावे.

- **रासायनिक कीटकनाशकांचा वापर मर्यादित ठेवावा:** लेबलवर शिफारस केलेल्या रासायनिक कीटकनाशकांचा वापर अंतिम उपाय म्हणूनच करावा. किडींची संख्या निर्धारित आर्थिक नुकसान पातळी ओलांडल्यानंतरच शिफारशीनुसार रासायनिक कीटकनाशकांची फवारणी करावी.

ब) स्थानविशिष्ट कृषी सल्ला

महाराष्ट्र		मागील आठवड्यातील प्रत्यक्ष पाऊस							पुढील आठवड्यात अंदाजे पाऊस (मिमी)				
		सप्टेंबर							सप्टेंबर				
		15	16	17	18	19	20	21	23	24	25	26	27
	धुळे								1.3	0.4	0	0	0.1
	नंदुरबार								1	0.3	0	0.1	0.3
	जळगाव	0	0	0	0	0	0	0	1.8	0.4	0.1	0.9	0.2
	अहमदनगर	0	0	0	0.1	0	0	22.6	8.4	0.7	0.2	0.2	0.3
	औरंगाबाद	0	0	0	0	0	0	0	5.1	0.6	0	0.2	0.1
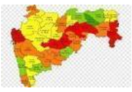	जालना	0	0	13	0	0	0		6.6	1.6	0.3	0.6	0
	बीड								10	3.7	1.3	0.4	0.4
	नांदेड								15	24	30	13.7	4
	परभणी	0	0	0	80	0	0	0	11	9.8	6.8	1.9	0.2
	हिंगोली								9.2	5.6	15	5.8	0.5
	बुलढाणा	0	2	0	2	0	0	0	4.7	3	2	2.9	0.1
	अकोला	1.1	0	0	0	18.3	0	0	6	4.2	13	8.6	0.2
	वाशीम	0	0	0	0	8	0	0	8.6	4.7	20	8.6	0.2
	अमरावती	0	0	0	0	1	0	0	5.8	4.4	11	15.2	1.7
	यवतमाळ	1	0	0	18.4	0	0	0	9	17	35	23.8	3.4
	वर्धा	0	0	0	0	1.8	0	1	8.4	12	28	31.6	3.5
	नागपूर	0.3	0	0	0	56.8	0	0	8.3	12	27	22.4	5.7
	चंद्रपूर	0	0	0	0	0	0	8	12	31	46	40.2	14.6
पावसाचे प्रमाण आणि रंग कोड		0.1 to 2.4 मिमी		2.5 to 15.5 मिमी		15.6 to 64.4 मिमी			64.5 to 115.5 मिमी			115.6 to 204.4 मिमी	
पावसाची श्रेणी		खूप हलका पाऊस		तुरळक पाऊस		मध्यम स्वरूपाचा पाऊस			मुसळधार पाऊस			अति मुसळधार पाऊस	

पीक परिस्थिती:

- अकोला येथे पेरणी केलेले कापूस पीक ८५ ते ९० दिवसांचे असून सध्या फुले येण्याच्या व बोंड विकसित होण्याच्या अवस्थेत आहे. शेतामध्ये कोळपणी व खुरपणीची कामे करण्यात आली आहेत. कीटकनाशके, बुरशीनाशके, सूक्ष्म अन्नद्रव्ये तसेच वाढ नियंत्रकाची (PGR) फवारणी करण्यात आली आहे. गेल्या ४० दिवसांपासून ओलावा ताणामुळे पिकांची वाढ थांबलेली आहे. बहुतेक सर्व शेतांमध्ये तणमुक्त स्थिती आढळून आली आहे, कारण कोरड्या कालावधीत व कमी पावसाच्या परिस्थितीत कोळपणी व निंदणीची कामे पूर्ण करण्यात आलेली आहे. बहुतांश शेतांमध्ये पांढरी माशी व तुडतुडे यांसारख्या रसशोषक किडींचा प्रादुर्भाव मोठ्या प्रमाणात आढळून आला आहे . तसेच, काही कापूस शेतांमध्ये नॉन-बीटी कापसावर ठिपकेदार बोंडअळीचा तसेच गुलाबी बोंडअळीचा प्रादुर्भाव आढळून आला आहे.

- राहुरी येथे पेरणीच्या वेळेनुसार सिंचनाखालील कापूस पीक ७८ ते ११३ दिवसांचे असून सध्या फुले येण्याच्या, बोंडधारणा, बोंडविकास व बोंडे फुटण्याच्या अवस्थेत आहे. पिकाला पाणी देणे, कोळपणी, खुरपणी, फवारणी तसेच खतांचा वापर करण्यात आला आहे. शेतांमध्ये तणांचा प्रादुर्भाव दिसून आला आहे. फुलकिडे व मावा यांचा प्रादुर्भाव आर्थिक नुकसान पातळीपेक्षा (ETL) कमी होता; मात्र अनेक शेतांमध्ये तुडतुड्यांचा प्रादुर्भाव आर्थिक नुकसान पातळीपेक्षा पेक्षा जास्त आढळून आला. *Myllocerus* भुंगेऱ्यामुळे ०–१% कापूस झाडांचे नुकसान आढळून आले. गुलाबी बोंडअळीचा प्रादुर्भाव गुलाबाच्या फुलांमध्ये (डोमकळी) आढळून आला. तसेच अनेक शेतांमध्ये टीएसव्ही रोगाची नोंद झाली आहे.

- नांदेड येथे पेरणी केलेले कापूस पीक ७४ ते ९९ दिवसांचे असून सध्या पाते तयार होण्याच्या ते बोंडधारणा अवस्थेत आहे. अहवालाच्या कालावधीत आंतरमशागत, खुरपणी, खतांचा वापर तसेच कीड नियंत्रणासाठी फवारण्या करण्यात आल्या आहेत. शेतामध्ये गवतवर्गीय, रुंद पानांची तणे तसेच लव्हाळा वर्गातील तणांचा प्रादुर्भाव आढळून आला आहे. तुडतुडे व मावा यांचा प्रादुर्भाव दिसून आला, मात्र तो आर्थिक नुकसान पातळीपेक्षा (ETL) कमी आहे. पिकामध्ये सध्या कोणत्याही रोगाचा प्रादुर्भाव आढळून आलेला नाही.

पीकसल्ला:

- अकोला येथे कापूस पिकातील जमिनीचा ओलावा टिकवून ठेवण्यासाठी पीक ४५–५० दिवसांचे झाल्यावर शेतात सऱ्या पाडाव्यात. कापसामध्ये कोळपणी व खुरपणी करून तणांचे नियंत्रण करावे. शेतात ओलावा असल्यामुळे खुरपणी करणे शक्य नसल्यास, गवतवर्गीय तणे आढळल्यास क्विझालोफॉप इथाइल ५% ईसी @ २ मिली प्रति लिटर पाणी, रुंद पानांची तणे आढळल्यास पायरीथिओबॅक सोडियम १०% ईसी @ १.५ मिली प्रति लिटर पाणी किंवा गवतवर्गीय व रुंद पानांची दोन्ही प्रकारची तणे आढळल्यास पायरीथिओबॅक सोडियम ६% + क्विझालोफॉप इथाइल ४% एमईसी @ २–२.५ मिली प्रति लिटर पाणी यापैकी योग्य तणनाशकाची फवारणी करावी. सिंचनाखालील संकरित कापसासाठी पहिला नत्राचा हप्ता ४० किलो नत्र म्हणजेच ९० किलो युरिया प्रति हेक्टर आणि कोरडवाहू संकरित/देशी कापसासाठी ४५ किलो नत्र म्हणजेच ९७ किलो युरिया प्रति हेक्टर वरखत म्हणून द्यावे. मावा, तुडतुडे व फुलकिडे यांसारख्या रसशोषक किडींच्या नियंत्रणासाठी ५% निंबोळी अर्क + ५ मिली निंबोळी तेल प्रति लिटर पाणी किंवा ३०० अथवा १५०० पीपीएम निंबोळी तेलावर आधारित कीटकनाशक ५ मिली प्रति लिटर पाणी + १ ग्रॅम कपडे धुण्याची पावडर यांचे द्रावण करून फवारणी करावी. यामुळे गुलाबी बोंडअळीच्या मादी पतंगांना कापसाच्या पात्यांवर अंडी घालण्यापासूनही काही प्रमाणात प्रतिबंध होतो. गुलाबी बोंडअळीचा प्रादुर्भाव तपासण्यासाठी प्रत्येक एकरात २ कामगंध सापळे लावावेत. किडींच्या प्रादुर्भावाची पाहणी करण्यासाठी प्रत्येक एकरातील २० झाडे निवडून त्यांची नियमित तपासणी करावी. पॅराविल्टचा प्रादुर्भाव आढळल्यास, लक्षणे दिसून येताच त्वरित कॉपर ऑक्सीक्लोराईड ५०% आळवणी @ २५० ग्रॅम किंवा कार्बेन्डाझिम ५०% आळवणी @ १०० ग्रॅम यापैकी कोणतेही एक बुरशीनाशक युरिया २ किलो सोबत १०० लिटर पाण्यात मिसळून द्रावण तयार करावे. हे द्रावण झाडाच्या मुळाशी आळवणी पद्धतीने एक आठवड्याच्या अंतराने २–३ वेळा द्यावे.फ्युजेरियम मर किंवा मॅक्रोफोमिना मुळकुज झालेली झाडे दिसल्यास ती त्वरित उपटून शेताबाहेर नष्ट करावीत, जेणेकरून रोगाचा प्रसार होणार नाही. आजूबाजूच्या झाडांच्या मुळाशी कार्बेन्डाझिम ५०% डबल्यूपी @ १ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी या द्रावणाची आळवणी करावी. त्यानंतर १५ दिवसांच्या अंतराने ट्रायकोडर्मा हार्झियानम किंवा ट्रायकोडर्मा व्हिरिडी @ ५ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी या द्रावणाची दोन वेळा आळवणी करावी. जास्त घनतेने लागवड केलेल्या कापूस पिकात (९० × १५ सेंमी किंवा ९० × ३० सेंमी) पीक ४०–४५ दिवसांचे झाल्यावर किंवा पाते लागण्यास सुरुवात झाल्यावर मेपिक्वाट क्लोराईड ५% एएस @ १ मिली प्रति लिटर पाणी याची पहिली फवारणी करावी. त्यानंतर १५–२० दिवसांनी त्याच प्रमाणात दुसरी फवारणी करावी. मात्र पावसाचा मोठा खंड पडून पिकाला पाण्याचा ताण असेल तर मेपिक्वाट क्लोराईडची फवारणी करू नये. त्याऐवजी १३:००:४५ हे खत @ २ किलो प्रति एकर २०० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे. कापसाची पाते गळत असल्यास पाते व फुले गळू नयेत यासाठी एनएए @ ४ मिली प्रति १० लिटर पाणी या प्रमाणात फवारणी करावी.

- राहुरी येथे शेतकऱ्यांनी पीक ६० दिवसांचे झाल्यावर खताचा दुसरा हप्ता द्यावा. कापूस पीक तणमुक्त ठेवण्यासाठी हाताने खुरपणी करावी किंवा ट्रॅक्टर/बैलचलित अवजारांच्या साहाय्याने आंतरमशागत करावी. तंबाखूचा विषाणूजन्य रोग (TSV) आणि

फुलकिड्यांचा प्रादुर्भाव कमी करण्यासाठी शेतातील तसेच बांधावरील काँग्रेस गवत (पार्थेनियम) उपटून नष्ट करावे.जमिनीत पुरेसा ओलावा असताना मजुरांकडून खुरपणी करणे शक्य नसल्यास, गवतवर्गीय तणांसाठी क्विझालोफॉप इथाइल ५% ईसी @ २ मिली प्रति लिटर पाणी, रुंद पानांच्या तणांसाठी पायरीथिओबॅक सोडियम १०% ईसी @ १.५ मिली प्रति लिटर पाणी किंवा गवतवर्गीय व रुंद पानांच्या दोन्ही तणांसाठी पायरीथिओबॅक सोडियम ६% + क्विझालोफॉप इथाइल ४% एमईसी @ २–२.५ मिली प्रति लिटर पाणी यापैकी योग्य तणनाशकाची फवारणी करावी. रसशोषक किडींचा प्रादुर्भाव वाढू नये यासाठी शेताची नियमित पाहणी करावी. पिवळे चिकट सापळे लावावेत तसेच घरच्या घरी तयार केलेला ५% निंबोळी अर्क (NSKE) किंवा अझाडिरॅक्टिन १०,००० पीपीएम @ १० मिली प्रति १० लिटर पाणी याची फवारणी करावी. ६० दिवसांपेक्षा जास्त वयाच्या कापूस पिकात रसशोषक किडींचा प्रादुर्भाव आर्थिक नुकसान पातळीपेक्षा (ETL) जास्त असल्यास फ्लोनिकामिड ५० डबल्यूजी @ २ ग्रॅम प्रति १० लिटर पाणी किंवा बुप्रोफेझिन २५ एससी @ २० मिली प्रति १० लिटर पाणी यापैकी योग्य कीटकनाशकाची फवारणी करावी. गुलाबी बोंडअळीच्या निरीक्षणासाठी प्रति हेक्टर ५ कामगंध सापळे लावावेत. गुलाबी बोंडअळीची पुढील पिढी वाढू नये यासाठी डोमकळी (रोझेट फुले) नियमितपणे गोळा करून त्यातील बोंडअळीसह नष्ट करावीत. जास्त घनतेने लागवड केलेल्या कापूस पिकात (९० × १५ सेंमी किंवा ९० × ३० सेंमी) पीक ४०–४५ दिवसांचे झाल्यावर किंवा पाते लागण्यास सुरुवात झाल्यावर वाढ नियंत्रक मेपिक्वाट क्लोराईड ५% एएस @ १ मिली प्रति लिटर पाणी याची फवारणी करावी आणि त्यानंतर १५–२० दिवसांनी त्याच प्रमाणात दुसरी फवारणी करावी. मात्र पावसाचा मोठा खंड पडून पिकाला पाण्याचा ताण असल्यास मेपिक्वाट क्लोराईडची फवारणी करू नये. त्याऐवजी १३:००:४५ @ २ किलो प्रति एकर २०० लिटर पाण्यात मिसळून पर्णीय फवारणी करावी. कापसाची पाते गळ होत असल्यास पाते व फुले नैसर्गिकरीत्या गळू नयेत यासाठी एनएए @ ४ मिली प्रति १० लिटर पाणी या प्रमाणात पर्णीय फवारणी करावी. ९० × ३० सेंमी अंतरावर कापूस लागवड केलेल्या आणि वनस्पती वाढ नियंत्रकाची फवारणी न करू इच्छिणाऱ्या शेतकऱ्यांनी पीक ४५ दिवसांचे झाल्यावर खोडावरील मोनोपोडिया फांद्या काढाव्यात आणि ७५–८० दिवसांनी शेंडेखुडणी (डिटॉपिंग) करावी. पिकामध्ये पॅराविल्टची लक्षणे दिसल्यास लक्षणे दिसताच १०० लिटर पाण्यात कॉपर ऑक्सिक्लोराइड ५०% डबल्यूपी @ २५० ग्रॅम किंवा कार्बेन्डाझिम ५०% डबल्यूपी @ १०० ग्रॅम + युरिया २ किलो मिसळून झाडाच्या मुळाशी आळवणी करावी. ही आळवणी आठवड्याच्या अंतराने २–३ वेळा करावी. तंबाखूचा विषाणूजन्य रोग (TSV) पसरू नये यासाठी पिकाची नियमित पाहणी करावी. फुलकिड्यांच्या निरीक्षणासाठी प्रति हेक्टर २० निळे चिकट सापळे आणि नियंत्रणासाठी प्रति हेक्टर १०० निळे चिकट सापळे लावावेत. टीएसव्ही बाधित झाडे त्वरित उपटून नष्ट करावीत. तसेच रोगाचा प्रसार टाळण्यासाठी शेत व शेताच्या आजूबाजूचा परिसर स्वच्छ ठेवावा, विशेषतः कापूस शेतातील व बांधावरील काँग्रेस गवत नियमितपणे काढून टाकावे आणि फुलकिड्यांच्या नियंत्रणासाठी शिफारस केलेल्या उपाययोजना कराव्यात. फुलकिड्यांचा प्रादुर्भाव आर्थिक नुकसान पातळीपेक्षा जास्त असल्यास शिफारशीनुसार योग्य कीटकनाशकाची फवारणी करून नियंत्रण करावे.

- नांदेड येथे शेतकऱ्यांनी शेतातील तणांचे नियंत्रण करण्यासाठी आंतरमशागत व खुरपणीची कामे करावीत. पिकाला पाण्याचा ताण असल्यास उपलब्धतेनुसार संरक्षित पाणी द्यावे. जमिनीत ओलावा असताना मजुरांकडून खुरपणी करणे शक्य नसल्यास, गवतवर्गीय तणांसाठी क्विझालोफॉप इथाइल ५% ईसी @ २ मिली प्रति लिटर पाणी, रुंद पानांच्या तणांसाठी पायरीथिओबॅक सोडियम १०% ईसी @ १.५ मिली प्रति लिटर पाणी किंवा गवतवर्गीय व रुंद पानांची दोन्ही प्रकारची तणे असल्यास पायरीथिओबॅक सोडियम ६% + क्विझालोफॉप इथाइल ४% एमईसी @ २–२.५ मिली प्रति लिटर पाणी यापैकी योग्य तणनाशकाची फवारणी करावी. सिंचनाखालील कापूस पिकाला ६० दिवसांनी हेक्टरी ६० किलो नत्राचा वरखताचा हप्ता द्यावा, तर कोरडवाहू कापूस पिकाला ३० दिवसांनी हेक्टरी ४८ किलो नत्र द्यावे. खत देताना ड्रिल पद्धत किंवा झाडाभोवती रिंग पद्धतीचा वापर करावा. युरिया शेतात पसरून देऊ नये. जास्त घनतेच्या लागवड पद्धतीने (HDPS) किंवा जवळच्या अंतरावर लागवड केलेल्या बीटी कापूस पिकात पाते लागण्याच्या अवस्थेत वाढ नियंत्रक मेपिक्वाट क्लोराईड ५% @ ५०० मिली प्रति हेक्टर फवारावे. पिकाच्या ३० दिवसांच्या अवस्थेत रसशोषक किडींच्या नियंत्रणासाठी ५% निंबोळी अर्काची फवारणी करावी. ६० दिवसांपेक्षा जास्त वयाच्या पिकात रसशोषक किडींचा प्रादुर्भाव आर्थिक नुकसान पातळीपेक्षा जास्त झाल्यास बुप्रोफेझिन २० एससी @ १००० मिली प्रति हेक्टर किंवा डायनोटेफ्युरॉन २० एसजी @ १५० ग्रॅम प्रति हेक्टर यापैकी योग्य कीटकनाशकाची फवारणी करावी. तणांचा प्रादुर्भाव कमी करण्यासाठी शेत व शेताचे बांध तणमुक्त ठेवावेत. फुलकिड्यांची संख्या वाढू नये आणि टीएसव्ही रोगाचा प्रादुर्भाव कमी व्हावा यासाठी शेतात व शेताच्या आजूबाजूला असलेले काँग्रेस गवत (पार्थेनियम) उपटून नष्ट

करावे. पिकामध्ये पॅराविल्टची लक्षणे दिसल्यास लक्षणे दिसताच १०० लिटर पाण्यात कॉपर ऑक्सिक्लोराइड ५०% डबल्यूपी @ २५० ग्रॅम किंवा कार्बेन्डाझिम ५०% डबल्यूपी @ १०० ग्रॅम + युरिया २ किलो मिसळून झाडाच्या मुळाशी आळवणी करावी. ही आळवणी आठवड्याच्या अंतराने २–३ वेळा करावी. पानावरील ठिपके व बोंड सड रोगाच्या नियंत्रणासाठी १० लिटर पाण्यात कार्बेन्डाझिम १२% + मॅन्कोझेब ६३% डबल्यूपी @ ३० ग्रॅम किंवा प्रोपिकोनाझोल २५% ईसी @ १० मिली किंवा अझोक्सीस्ट्रोबिन १८.२% डबल्यू/डबल्यू + डायफेनोकोनाझोल ११.४% डबल्यू/डबल्यू एससी @ १० मिली किंवा फ्लुक्सापायरोक्साड १६७ ग्रॅम/लिटर + पायराक्लोस्ट्रोबिन ३३३ ग्रॅम/लिटर एससी @ ६ मिली यापैकी योग्य बुरशीनाशकाची फवारणी करावी. जास्त घनतेच्या लागवड पद्धतीने (९० × १५ सेंमी) किंवा जवळच्या अंतरावर (९० × ३० सेंमी) कापूस लागवड केलेल्या शेतकऱ्यांनी पीक ४०–४५ दिवसांचे झाल्यावर किंवा पाते लागण्यास सुरुवात झाल्यावर मेपिक्वाट क्लोराईड ५% एएस @ १ मिली प्रति लिटर पाणी याची पहिली फवारणी करावी व त्यानंतर १५–२० दिवसांनी त्याच प्रमाणात दुसरी फवारणी करावी. मात्र दीर्घकाळ पाऊस न झाल्यामुळे पिकाला पाण्याचा ताण असल्यास मेपिक्वाट क्लोराईडची फवारणी करू नये. त्याऐवजी १३:००:४५ @ २ किलो प्रति एकर २०० लिटर पाण्यात मिसळून पर्णीय फवारणी करावी. कापसाची पाते गळ होत असल्यास पाते व फुले नैसर्गिकरीत्या गळू नयेत यासाठी एनएए @ ४ मिली प्रति १० लिटर पाणी या प्रमाणात पर्णीय फवारणी करावी.

The detailed information regarding cotton production technology, e.g., selection of soil, varieties, fertilizer application, sowing methods, irrigation systems, management of weeds, insect pests and diseases, etc., can be availed from an Android-based **CICR Cotton App** developed by ICAR-CICR, Nagpur. The app can be downloaded free of cost from Google Play Store. Additionally, the crop growth stage-specific and weather-based weekly advisories are uploaded on the website of ICAR-CICR (https://cicr.org.in/resource-weekly-advisory) also to be consulted for the benefit of farmers.

Advisory issued by:
Dr. Vijay N. Waghmare
Director, ICAR-Central Institute for Cotton Research, Nagpur

Compilation by Dr. Isabella Agarwal

Editing Team:
Dr. G. T. Behere Dr. A. S. Tayade Dr. A. H. Prakash Dr. S.K. Verma
Dr. S.K. Sain Dr. Rishi Kumar Dr. Babasaheb B. Fand Dr. Ramkrushna GI
Dr. S.P Gawande Dr. Shivaj Thube Dr. R.R. Chapke

Regional language translation:
Hindi : Mr Ghanshyam Deogirikar & Mr Ashutosh Mishra
Punjabi : Dr Amarpreet Singh
Tamil : Dr. A. Manikandan & Dr. M Saravanan
Telugu : Dr L. Rajesh Chaudhary
Marathi : Dr Vrushali Deshmukh & Mrs Pooja Ghonge
Gujrati : Dr H R. Desai & Dr Vivek Shah
Oriya : Dr B. S. Nayak
Kannada : Dr Neelkanth Hiremani